

دانشگاه شهر نور

جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی

www.ketab.ir

احمد بخارایی

سروشنامه	: بخارایی، احمد، ۱۳۳۹ -
عنوان و پدید آور	: جامعه شناسی انحرافات اجتماعی (رشته علوم اجتماعی) مؤلف: احمد بخارایی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۱ ص.
فروست	: دانشگاه پیام نور، ۱۶۹۱. گروه علوم اجتماعی: ۱۷۵۴.
شابک	: 978-964-387-729-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا.
یادداشت	: واژه نامه.
موضوع	: انحرافات اجتماعی - آموزش برنامه ای.
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۲۳ج۲/ب۸۱۱ HM
رده بندی دیویی	: ۳۰۲/۵۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۱۶۳۱۷۰

دانشگاه پیام نور

جامعه شناسی انحرافات

مؤلف: احمد بخارایی

ویراستار علمی: دکتر عمر اطیعی

تهیه و تولید: مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول خرداد ۱۳۹۰

شابک: ۳- ۷۲۹ - ۳۸۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387-729-3

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی نمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست مطالب

پیش‌گفتار چاپ نخست.....	نه
فصل اول.....	۱
کلیات.....	۱
۱. درباره جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی.....	۱
۲. اهمیت توجه به مفاهیم و معنای واژه‌های مرتبط.....	۲
۳. پرسش‌های پیش‌رو در جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی.....	۳
۴. مفاهیم مرتبط با این حوزه.....	۶
الف) نظم و نظارت اجتماعی.....	۶
ب) پایگاه، منزلت و نقش.....	۹
پ) عوامل تعیین‌کننده رفتار.....	۱۰
خودآزمایی فصل اول.....	۱۱
فصل دوم.....	۱۳
معنای کجروی.....	۱۳
- معناهای کلی و عام برای کجروی.....	۱۴
- معناهای جزئی و خاص برای کجروی.....	۱۹
الف) ریشه‌یابی مفهومی.....	۱۹
ب) مقایسه معنای «کجروی» با واژه‌های مشابه.....	۲۳
۱. مسئله اجتماعی.....	۲۳
۲. نابهنجاری.....	۲۴
۳. جرم.....	۲۷
۴. تعریف انحراف.....	۳۱
۵. رابطه «انحراف» با سه مفهوم «مسئله اجتماعی»، «نابهنجاری» و «جرم».....	۳۴
تعریف ناپهنجاری در آثار جامعه‌شناسان.....	۳۸
۱. دورکیم و نابهنجاری.....	۳۸
۲. مرتون و نابهنجاری.....	۴۴
۳. مارکس و نابهنجاری.....	۴۷
۴. سیمن و نابهنجاری.....	۴۸
خودآزمایی فصل دوم.....	۴۹
فصل سوم.....	۵۳
انواع انحرافات.....	۵۳
۱. انواع انحرافات به اعتبار «هنجار».....	۵۴

۵۴	۱-۱. تأیید یا عدم تأیید جامعه
۵۴	۲-۱. مطابق با فرهنگ آرمانی یا مطابق با فرهنگ واقعی
۵۵	۳-۱. انواع انحراف به اعتبار انواع هنجارها
۵۵	۴-۱. انواع انحراف به اعتبار هنجارهای سه‌گانه: خاص، رفتاری و ارزشی
۵۸	۲. انواع انحرافات به اعتبار «مصدق»
۶۰	۳. انواع انحرافات به اعتبار «کارکرد» و «شدت و ضعف»
۶۵	خودآزمایی فصل سوم
۶۷	فصل چهارم
۶۷	عوامل انحرافات اجتماعی: رویکردها و دیدگاه‌ها
۶۹	تبیین‌های جامعه‌شناختی
۷۰	الف) دیدگاه اصالت ساخت و کارکرد
۷۱	۱. امیل دورکیم (۱۹۱۶ - ۱۸۵۸)
۷۴	۲. رابرت مerton
۷۹	ب) دیدگاه بی‌سازمانی اجتماعی
۷۹	۱. بوم‌شناسی
۸۱	۲. آنومی و خرده‌فرهنگ‌ها
۸۵	ب) دیدگاه جامعه‌پذیری
۸۵	۱. پیوند اجتماعی
۸۵	۱-۱. نقش خانواده در جامعه‌پذیری
۸۹	۲-۱. نقش آموزش و پرورش در جامعه‌پذیری
۹۱	۳-۱. نقش رسانه‌ها در جامعه‌پذیری
۹۲	۲. نظریه نظارت اجتماعی تربیتی هبرش
۹۵	ت) دیدگاه نابرابری اقتصادی
۹۶	۱. تضاد طبقاتی در مارکسیسم
۹۹	۲. نظریه انتقادی ریچارد کوبینی
۱۰۲	۳. جرایم زنان در نظام سرمایه‌داری
۱۰۶	ث) دیدگاه انگ‌زنی
۱۰۹	۱. هابارد بکر
۱۱۳	۲. ادوین لمرت
۱۱۴	خودآزمایی فصل چهارم
۱۱۹	فصل پنجم
۱۱۹	روش‌های مطالعه در جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی
۱۲۰	الف) مطالعات ژرفانگر
۱۲۰	۱. مشاهده (مستقیم)
۱۲۴	۲. بهمن‌سازی
۱۲۵	۳. مطالعه موردی
۱۲۷	۴. مشاهده در مؤسسات
۱۲۹	۵. مشاهده مشارکتی
۱۳۰	ب) مطالعات پهنانگر
۱۳۱	۱. پیمایش خودگزارشی
۱۳۳	۲. پیمایش بزه‌دیدگی

۱۳۵		ب) روش‌های دیگر
۱۳۶		خودآزمایی فصل پنجم
۱۳۹		فصل ششم
۱۳۹		رابطه مسائل اجتماعی با انحرافات در ایران
۱۴۰		مسائل اجتماعی در ایران
۱۴۰		۱. مسائل جمعیتی
۱۴۱		۲. مسائل اشتغال و بیکاری
۱۴۳		۳. مسائل شهری و روستایی
۱۴۵		۴. فساد اداری
۱۴۵		انواع فساد
۱۴۷		۵. ساختار بیمار اداری
۱۴۹		خودآزمایی فصل ششم
۱۵۱		فصل هفتم
۱۵۱		نمونه‌هایی از انحرافات اجتماعی در ایران و جهان
۱۵۱		۱. خودکشی
۱۵۵		«خودکشی» در برخی کشورها
۱۵۷		۲. اعتیاد
۱۶۳		«اعتیاد» در برخی کشورها
۱۶۴		۳. قتل
۱۶۷		«قتل» در برخی کشورها
۱۶۸		۴. نزاع
۱۷۰		۵. سرقت
۱۷۴		«سرقت» در برخی کشورها
۱۷۴		۶. کجرفتاری اقتصادی حرفه‌ای
۱۷۷		خودآزمایی فصل هفتم
۱۷۹		پاسخ خودآزمایی‌ها
۱۸۱		کتابنامه فارسی و انگلیسی
۱۸۵		نمایه موضوعی و اشخاص (فارسی و انگلیسی)

پیش‌گفتار چاپ نخست

جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی یکی از حوزه‌های تخصصی جامعه‌شناسی با هدف پژوهش و تبیین موضوع‌های حساسی مانند کجروی و نابهنجاری است. ناگفته پیداست که این حوزه‌ی جامعه‌شناختی از اهمیت ویژه‌ای در هر جامعه‌ای برخوردار است به‌ویژه آنکه جامعه ما در حال گذر از توسعه‌نیافتگی به توسعه‌یافتگی است و مسائل و مشکلات اجتماعی خاص خود را دارد.

به نظر رسید کتابی که برای دانشجویان دوره‌ی کارشناسی حاوی مطالبی نسبتاً جامع باشد تألیف نگردیده‌است. فلذا بنا به تعهد و علاقه‌ی علمی دست به تألیف این کتاب زده شد. کتاب حاضر با مطالعه‌ی محتوای اکثر کتاب‌های فارسی‌زبان در خصوص جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی و نیز در برخی موضوع‌ها با ذکر مطالب ویژه‌ای از سوی اینجانب به رشته‌ی تحریر درآمده و بالطبع خالی از اشکال و انتقاد نمی‌باشد.

فصل اول کتاب به طرح موضوع و بحث پیرامون ابهام‌های موجود در حوزه‌ی جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی می‌پردازد. **فصل دوم** نگاهی دوباره و نسبتاً جدید به معنای کجروی و انحراف در مقایسه با معانی سه موضوع مسائل اجتماعی، نابهنجاری‌ها و جرایم دارد. در **فصل سوم** کتاب با بهره‌گیری از موضوع علت‌های چهارگانه در منطق صوری، اقدام به ارائه‌ی تقسیم‌بندی ویژه‌ای از انواع انحرافات شده‌است. **فصل چهارم** کتاب به بیان رویکردها و دیدگاه‌ها در این حوزه‌ی جامعه‌شناختی اختصاص

دارد که مهمترین فصل کتاب است. در **فصل پنجم** به روش‌ها و فن‌های مطالعه کجروی‌های اجتماعی، در **فصل ششم** به ذکر رابطه‌ی مسائل اجتماعی و انحرافات در ایران و بالاخره در **فصل آخر** به بیان نمونه‌هایی از انحرافات در ایران و جهان مانند خودکشی، اعتیاد، قتل، کجرفتاری اقتصادی حرفه‌ای و ... پرداخته‌ایم.

در تدوین کتاب تلاش شده‌است از آخرین دیدگاه‌ها برای تقویت مبانی نظری و از آخرین آمار برای غناسازی ذهن دانشجویان سخن به میان آید. اما بدون شک وجود نواقص عدیده در کتاب به معنای لزوم راهنمایی و ارشاد از سوی اندیشمندان دانشگاهی به‌ویژه همکاران محترم در دانشگاه پیام‌نور است. جا دارد از همکار فرهیخته، آقای دکتر اطمیشی که متعهدانه و با حوصله زحمت ویراستاری علمی این نوشته و همچنین ارائه راهکارهای اصلاحی را تقبل فرمودند صمیمانه قدردانی شود. در پایان از فرزندانم، صالح که حروف‌چینی و صفحه‌آرایی کتاب را با حوصله به پایان برد تشکر می‌کنم.

احمد بخارایی
بهار ۱۳۸۹